

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Néhány adat az írói és művészi díjazások történetéhez.

A szellemi munka termékeinek megbecsülése és megjutalmazása mindig lépést tart az illető kor és nép szellemi színvonalának emelkedésével. A germán és román népek történetéből közismert dolgokat kellene megemlítenünk, ha ez állítást bizonyítani akarnók. Nem is ezekre gondolunk, hanem hazánkra, hol a szellemi munka termékeinek kellő díjazása sokkal későbbben kezdődik s hol a fejlődés első jelenségei akkor mutathatók csak ki, midőn a nyugoti nagy népeknél a nagyúri pártfogók elszegényedése miatt a hanyatlás kora áll be, bár ez a hanyatlás is még mindig nagyon magas színvonalú, ha hazai viszonyaink szegényes kezdeteit vesszük figyelembe.

Nagyon értékes munkát fog egykor az végezni, ki meg fogja írni, hogy a XVIII. évszázad végétől a XX. évszázad elejéig minő arányokban emelkedett az írói és művészi honorariumok összege hazánkban. Ha *művészeink* díjazása (főleg az arcképfestőkéi) nem esik is mélyen a nyugoti nemzetek átlagszínvonalá alá, *írói* honorariumokról aligha lehet nálunk beszélni a M. Tud. Akadémia megalapításáig. Az első pályadíjak, az első nagydíjak, ezek kezdetei a hazai írói-jutalmaknak; de évtizedekig tart, míg oly író állhat elő, ki munkájának jövedelméből (nem tekintve az újságok szerkesztőit) meg tud legalább némiképp tisztességesen élni. A festőművész s főleg az arcképfestő kedvezőbb helyzetbe juthat, tán nem is művészetpártolásból, mint inkább azért, mert művészete a hiúság szolgálatába szegődik s itt nem az a lényeges, hogy a maga művészetét halhatatlanítsa, hanem az arcképezendő mását adja át ecsetével a halhatatlanságnak. Az a kor nagyon későn kezdődik nálunk, midőn a művészi alkotás jutalmazása független lesz az egyéni hiúságtól s az válik értékessé: *hogyan* és *mit*, nem pedig az, hogy lehetőleg hizelegve s *kit* fest meg a művész vagy a művészetnek csupán kontárja.

Kazinczy F. leveleiből tudunk meg egyetmást arról, hogy Stunder, Donáth, Balkay Pál stb. festményeit hogyan díjazták. Mindezek azonban hiányos adatok, de ha idővel fölkeresjük majd levéltárainkat és a magánlevelezések eddig ismeretlen adatait, lassankint a fokozatos haladással is tiszta képet fogunk alkotni s a rideg számadatok fényesebben fognak beszélni, mint a frázis-gyártók, kik nagyhangúan közreadott közhelyekkel szokták tárgyi tudásuk alaposága és hitelessége hiányait leplezgetni.

A negyvenes évek elejével, midőn nemcsak társas, hanem közéletünk is magyarrá kezd válni, ezen a téren is határozott emelkedés állapítható meg. Közéletünk vezető emberei, kiválóságai mint gr. Széchenyi István, br. Wesselényi Miklós, Szemere Bertalan, Pulszky Ferenc stb. «világlátott» emberek, kik az Európát átalakító mozgalmakkal nem csupán könyvekből ismerkednek meg, hanem azokat a helyszínen tanulmányozzák s így elmélet és gyakorlat egymást kiegészítve megtermékenyíti szellemüket és munkálkodásuknak gyakorlatias jelleget ad.

A munka jutalmazásának hazai történetében, azt hisszük, Pulszky Ferenc egyik kijelentése korszakos jelentőségűnek mondható. Ez elvi ki-
elentés egy új gondolatot visz a magyar közéletbe és serkentő, biztató tartalmával hivatva volt arra, hogy a közfelfogásnak új irányokat jelöljön ki. Nagy előnye az a rövideg, mellyel mondván van s amely ennek következtében elterjedését könnyűvé teszi, mert mint könnyen megjegyezhető, elvi kijelentés alkalmas arra, hogy mint szálló ige is szájról-szájra adassék.

Pulszky Ferenc irországi élményeit mondván el, «*Szabad föld*» című cikkében (Pesti Hirlap, 1841. 71. szám) a többi közt ezeket írja: «Mindennütt, hol materialis engedélyekről van szó, két fölvelem az: *„semmi munka jutalom nélkül”* és *„semmi jutalom munka nélkül”* . . .» (L. 1. sz. 596. oldal, 2. hasáb.) Érdekes véletlen, hogy midőn e fontos közgazdasági érdekű kijelentés megjelenik a Pesti Hirlap hasábjain, néhány sorral alább a szellemi munka díjazásának következő tényei közöltetnek a M. Tud. Akadémia 1841. évi nagygyűlése alkalmából. Horváth Mihály 200 arany jutalmat nyert az «Ipar és kereskedés történeté»-vel; Wagner Dániel 100 aranyat kapott természettudományi pályamunkájáért és Török Józsefnek dícséretre méltott művét ívenként 4 arannyal jutalmazta meg az Akadémia . . .

Ime Pulszky gazdasági elve a szellemiek terén azonnal testté vált s a M. Tud. Akadémia köztudatba vitte az új elvet, hogy a szellemi munkát anyagi jutalmazással kell megbecsülni! Néhány hétre rá egy új jutalmazás ügyét közölte a Pesti Hirlap (1841, 75. sz.). Ez a jutalmazás már a magyar művészettörténet szempontjából mondható értékesnek és pedig három szempontból: 1. az összeg föltűnő nagyságát illetőleg; 2. mert egy ismeretlen művész nevére hozza forgalomba; 3. mert alattvalói lojalitást akarunk tüntetőleg bizonyítani, midőn nem annyira a művészet, mint inkább a tőle festett királyképet tisztelik meg a magas honorariummal.

Az eset Tolna megye őszi közgyűlésén Szegszárdon történt. Főszereplői *Augusz Antal* (akkor még csak táblabíró) és *Boros János* festő. A Pesti Hirlap a következőképen mondja el a szept. 6-iki megyegyűlés eme eseményét. «Ezután *Augusz Antal* tb. előadó, hogy azon alkalommal, midőn a múlt országgyűlés alatt követválasztási zavarok miatt rendelt ügyészi perek legfelsőbb katonai parancs által megszüntettek, *Boros János* jeles ifjú művész, hazánkfia ebből eredett hálaérzettel ösztönözöttve, ő Felsőségnek arcképét, egy jól talált eredeti festmény után a megye számára elkészíteni ajánlotta; mire a fennnevezett szónok és elvbarátai által meg

is bízott. Most tehát az elkészült arcképet A. A. tb. oly ajánlás mellett mutatá be a RR.-nek, hogy ezt a nevezett művésztől elfogadni s annak illendő jutalmat rendelni méltóztassanak: kijelentvén egyszersmind a feletti örömét, hogy abban ő Felsége iránti hódoló tiszteletök jelét épen ő és rokonelvű barátai szerencsések adhatni, kik az érintett követválasztáskor arról gyanúsítottak, mintha hódolati kötelességeikről megfeledkeztek volna. Azonban valamint akkor s minden időben e méltatlan vád súlyától magokat tisztáknak érezték: úgy ezennel is tanúsítani kívánják azt, hogy haladás és törvényszerű küzdés a fejedelem iránti hódolat kötelekeine nem tágit, sőt az alkotmányos életnek amaz által eszközölt fejlődése, a fejedelem iránti bizodalmat és hódolatot gyökeresíti»..

Érdekes politikai nyilatkozat egy olyan férfiú részéről, ki az 50-es években egy olyan politikai rendszer szolgálatába szegődött, mely ép az alkotmányos elvek alkalmazásáról mitse akart tudni! De nem ez itt a lényeges, hanem az, hogy egy kép másolatával akarnak kedveskedni a megyének, sőt még ennél is fontosabb az, hogy a megbízók kivel akarják megfizettetni a kép árát. Szinte természetes dolognak fog föltűnni, hogyha Augusz táblabíró és elvtársai megbíznak egy fiatal festőt azzal, hogy másolja le V. Ferdinándnak egyik arcképet abból a célból, hogy ezzel a maguk lojalitását bizonyítsák, a díjazás ügyét is magukra vállalják. És ime mi történt? A tudósító így írja le a dolgot: «Az indítványt *Perczel Móric* tb. pártolván, felszólítá a RR.-et, hogy az ügyességgel és szorgalommal készült képnek szerzője a nemesi pénztárból fizetendő 100 darab arannyal jutalmaztassék. Minek a RR.-ek által teljes méltányossággal történt elfogadása után a díszes arckép a terembe hozatott és számtalan «éljen»-nel üdvözöltetvén, azzal ő felsége iránti hódolat s jobbágyi mély tiszteletök jeléül tanácsstermőket díszíteni határozzák s a becses festvény készítőjének a nemesi pénztárból jutalomkép 100 darab aranyat kifizettetni rendelték.» (J. szám 631. oldal, 2—3. hasáb.)

Az indítványozók tehát a nemesi pénztárral fizettették meg a maguk lojalitása bizonyítására megrendelt arcképet. Ime! egy táborban küzdenek még ekkor a későbbi «forradalmi» tábornok *Perczel Móric* és a Bachkorszak egyik főhivatalnok a b. Augusz Antal! Lojalitástól áradoznak mind a ketten... és hét év két ellenkező táborba kergette őket: az egyik harcba kerül fejedelmével, a másik néhány évre rá harcba nemzetével, de ezúttal is lojalitásból... A kiutalványozott 100 darab arany a legmagasabb összeg, mit addig hazánkban egy arckép másolatáért fizettek és mai érték szerint legalább ötször akkora összeget képvisel. Megérdekelte-e *Boros János*, kinek oly készséggel előlegezték «a jeles ifjú művész hazánkfia» nevezetet?... nem tudjuk megmondani.

Csupán két dolog bizonyos: 1. *Boros János* nevét nem ismeri a magyar műtörténet; 2. a művészek jutalmazásánál még a 40-es évek elejével nem az volt a fődolog, hogy mit és hogyan, hanem — kit fest le az illető művész.

De így is sokat mond ez a 100 aranyas művészi honorarium.

BAYER JÓZSEF.

Toldi Miklós fegyverei.

A budapesti kegyesrendi ház könyvtárának Miscellénei között egy füzet akad kezembe, amelyben egy-két új adat olvasható Toldi Miklós fegyvereiről. A füzet címe: *Budán felfedezett gazdag sírbolt, melyben híhetőleg Katalin, Mátyás Király első hitvessének, és Podiebrad György leányának teteme találtatott. Pesten, Petrózai Trattner Mátyás betűjével 1827.* A szerző nincs a címlapon jelezve, de ismerjük: *Jankovich Miklós*, a kitünő régiségbúvár és gyűjtő. (L. Szinnyei: Magyar Írók, V. köt. 383. l.) A kis munka eredetileg a Tudományos Gyűjteményben jelent meg (1827). Jankovich ez egyébként is érdekes füzetben panaszos hangon emlegeti, mennyire nem törődünk őseink emlékével, pusztulni hagyjuk a multnak számos becses régiségét s elsorol több olyan becses emléket, amelyeket még ő maga is látott — ezek között Toldi Miklós fegyvereit. Ez a hely itt következik: «Bámulva tsudálta gyermeki korom a' várnak Bétsi belső kapujában Vitéz *Toldi Miklósnak* felaggatott maradványit, csónakját, sisakját, pántzélját, paizsát, hozogánnyát, 's parittyájában használt vas-golyóbisokat, melyek azouban mái napig már a' vi'sgáló szem előtt eltűnván ezen Nógrádi Hős jeles tetteinek hirdetőjök lenni megszűntének».

Ebben a pár sorban az a nevezetes, hogy Toldi Miklós fegyvereinek sorozata *megbővül*: két olyan emlékről szól, amelyek nincsenek meg sem az Ilosvai-féle Toldi-história, sem Bél, sem Dugonics felsorolásában; ezek a *csónak* és a *sisak*; a Dugonics említette *kőgalacsinok* helyett pedig *vasgolyóbisokat* említ. Az is érdekes, hogy csupán a *pajzs* szerepel mind a négy feljegyzésben, a többi emlék hol az egyik, hol a másik feljegyzésben hiányzik. Egymás mellé állítva a fegyverek sorozata a következő: Ilosvai históriájának tíz soros epilógusában, (amelyről Szilády Áron kimutatta, hogy nem Ilosvaitól való s a históriához csak a XVII. század végén ragasztották hozzá), a következő fegyverek szerepelnek: 1. *buzogány*, 2. *pajzs*, 3. *paritya-kövek*, 4. *kópja*, 5. *sarkantyú*. Bél Mátyás a következő emlékeket sorolja fel (Notitia Hungariae, 1735—42. III. 442.): 1. *pajzs*, 2. *lándzsa*, 3. *emberfőnél nagyobb kőgolyó*, 4. *páncél*, 5. *óriási lópatkó*, 6. *sarkantyú*, 7. *lándzsával átvert ekevas*. Dugonics feljegyzései szerint a következő fegyvereket látta a Bécsi-kapun 1756-ban: 1. *parittyába való kőgalacsinok*, 2. *emberfőnél nagyobb kőgolyó*, 3. *lándzsával átvert ekevas*, 4. *pajzs*, 5. *lándzsa*, 6. *páncél*, 7. *óriási patkó*, 8. *sarkantyú*. Jankovich azt írja, hogy gyermekkorában esodálta a híres fegyvereket; mivel 1773-ban született, mondhatjuk, hogy 1780 körül a következő tárgyak szerepeltek Toldi fegyverei gyanánt: 1. *csónak*, 2. *sisak*, 3. *páncél*, 4. *pajzs*, 5. *buzogány*, 6. *parittyába való vasgolyók*. 1794-ben Dugonics már csak négy tárgyat látott a kapun, ezek: 1. *kőgalacsinok*, 2. *buzogány*, 3. *ekevas*, 4. *pajzs*. (1827-ben már nem volt a Bécsi-kapun kifüggesztve semmiféle emlék.)

Látható, hogy a sorozat hol fogy, hol bővül, egyes tárgyak elvesznek s helyökbe újak, egészen mások kerülnek a kapura — bizonyára

valamilyen ügyes fegyverkovács kezéből. A közvélemény pedig vizsgálat nélkül elfogadja a tárgyakat Toldi Miklós fegyvereinek; ezek csupán azért érdekesekek, mert a Toldi-mondának eleven voltát bizonyítják, amint azt Heinrich is kiemeli. (Dugonics Toldi Miklós kiadásának bevezetésében, O. K. 62—63.)

Az bizonyos, hogy a fegyverek kifüggesztése a messze múltba vihető vissza. Egy 1573-ból való adat már említ egyes emlékeket a Bécsi-kapun (óriási láb, állkapca, kopjával átütött ekevas és egy kettétörött óriási patkó), *de ezek még nem fűződnek Toldi Miklós személyéhez.* (L. Szilády Toldi históriájának kiadásában, O. K. 104.) Később a monda a tudatában élő legnépszerűbb erős hőssel hozta összefüggésbe a tárgyakat (az ilyenféle átvitel a mondák fejlődésében elég közönséges) — aztán bővülni kezdték olyan fegyverekkel, amelyek Toldi Miklós mondájához könnyen voltak kapcsolhatók.

PRÓNAI ANTAL.

Balassa Bálint egyik költeményéről.

Balassa Bálint énekeit Szilády Áron kiadásában (Budapest, 1879.) a következő 14 soros töredék zárja be (XC. sz.):

Mert ki megtér	Fia maga mondja,
Kegyelmet kér,	Mennyen feljül ér irgalma,
Jóvoltához nem fér	Kit mér annak,
Hogy azt ő elhagyja.	Ki ötlet féli és várja
Mindent megnyér,	Fiából folyt vér
Ki szólni mér,	Nékem elég bér
Neki szent fiáért.	Hogy bűnömért nem vét kárhozatra.

Ezt a töredéket a bártfai kiadás Rimay Jánosnak tulajdonítja s a Balassa-testvérek halálára írt énekeiklusának «Mint álgú gólyobis» és «Pallas nem nyughaték» kezdetű énekei közé helyezi. (Szilády Áron id. kiadása. 325. l.) A bártfai kiadás állításának hitelességét megerősíthetjük azzal, hogy e Balassának tulajdonított töredék csaknem szószerint megegyezik Rimaynak «Reménységem vagyom nékem» kezdetű vallásos éneke következő harmadik versszakával (Radvánszky Béla kiadása. Budapest, 1904. 137. l.):

•Mert ki megtér s kegyelmet kér
 Jóvoltához nem fér
 Hogy ő azt elhagyja:
 Mindent megnyer, ki kérni mer
 Szent Fiáért tőle: fia maga mondja.
 Mennyen feljül ér
 Irgalma, kit mér
 Annak, ki ötlet féli és várja.

Egyetlen költeménye Rimaynak, melynek versfejeibe nevét is befoglalta. Tehát kétségtelenül tőle származik. A szóban forgó verset eszerint törülnünk kell Balassa énekei közül.

GYÖRGY LAJO

Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelmének egy kifejezése.

Mikor Isten a bűnös magyarságra kimondja ítéletét (Sz. V. 1 : 24) beszédét e szavakkal végzi :

De ha hozzám térnek, meg bánván bűnöket,
Halálrul életre ismét hozom őket,
Jaj, Török néked, haragom uezzeiének,
Te uagy, de el törlek, ha ezek megtérnek.

Az egész jelenet, de különösen a végszavak a biblián alapszanak. Ézsaiás X. részében ép így fenyegeti Jehova a bűnös zsidóságot azzal, hogy bűntészképen rája viszi Asszurt, de a megtérő népet meg is vigasztalja azzal, hogy a büntetés eszközt megsemmisíti: «A maradék megtér, a Jákob maradéka, az erős hatalmas Istenhez (21. v.)... Ne félj én népem Sionnak lakosa, az Assiriabeli királytól. Az ő vesszejével megver tégedet: de az ő pálcáját felemeli te éretted (24. v.)... annakutánna haragomat rájok kiontom, hogy megemésztessenek (25. v.)... *Jaj az Assiriusnak, az én haragom vesszejének*; jöllehet az én búsulásomnak páltzája vagy az ő kezekben» (5. v.) A Vulgata szövegében: «Væ Assur, virga furoris mei et baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea.» — Thierry Amadé ugyancsak Ézsaiásnak e szavaiból származtatja Attila melléknevét a *flagellum Dei*-t, az *Isten ostorát*. (Attila-mondák. 17. l. 1864.)

TOLNAI VILMOS.

Arany János: Az Első Lopás.

Ez a költői elbeszélés a Markovics-féle könyvészeti jegyzetek szerint (*Arany János összes m. V. köt. Füg. XXIII. l.*) először 1856-ban a Kisebb Költemények első kiadásában jelent meg, tehát három évvel megiratása után. Ezt helyre kell igazítani, mivel Az Első Lopás már 1854-ben, Vas Gerebennek Falusi Esték című vállalatában (121. l.) látott napvilágot, nem *Költői elbeszélés*, hanem *Igaz történet* alcímmel. A nagy Aranykiadásra nézve ez annál fontosabb, mivel ez az első szöveg nemcsak a központozásban tér el a későbbiektől, hanem sok szövegbeli eltérést is mutat: dőlt szedéssel más-más van feltüntetve, egy-egy kifejezése enyhébb, néha a vers kedvéért találunk módosítást, másutt az igeidőket változtatta meg a költő — szóval az ő hajszálig menő gondosságát igen jól megfigyelhetjük itt is. Arra is bizonyíték ez az adat, hogy Arany a szabadságharc után is fönttartotta az összeköttetést Vas Gerebennel, kinek a Nép Barátjában névleges szerkesztőtársa, voltaképen csak dolgozótársa volt 1848—49-ben.

TOLNAI VILMOS.

Mikszáth Kálmán nemessége.

A Budapesti Szemle 1912. évi februári számában r. r. aláírással előttem ismeretlen kritikusom munkám ismertetésében vagy bírálatában elmondja a többek közt azt is, hogy én a Mikszáth-családot nemesnek nem

tartom s rögtön meg is jegyzi reá, hogy: «Bizonyítékai csak negatívek, a kérdést véglegesen nem dönti el». Hogy én is a bíráló nyelvén szóljak; bizonyítékaim valósággal pozitívek. Hogy könyvemben bővebben nem terjeszkedtem ki a kérdésre, az onnan van, mert azt hittem, hogy Simon János Nógrád megye főlevéltárosának erre vonatkozó kutatásai eléggé ismeretesek; főlösegesnek tartottam tehát a részletezést, annyival is inkább, mert a kutatások eredményét Mikszáth Kálmán még életében tudomásul vette s azt jegyezte meg rájuk, hogy családja eredetileg nem is nógrádmegyei, de oláh származású erdélyi család.

A kérdés fel van vetve, azt hiszem, nem végzek felesleges munkát, ha felelek reá s úgy gondolom, adataim véglegesen tisztázni fogják a kérdést, amely már a napilapokba is átszivárgott, olyan megjegyzéssel, hogy e kérdés feszegetése felesleges és bántó. Mi ugyanis azt tartjuk, hogy az igazság sohasem lehet «bántó», annál kevésbé «felesleges». Mikszáth nagy nevének nincs is szüksége reá, hogy nemesnek fogják.

A Mikszáth-család nemességét vitatóknak két főérvök van. Az egyik az, hogy Mikszáth ősenek, Mikszáth Dániel lónyabányai evangélikus papnak okiratán megvan a nemesi címer. A másik Thallóczy Lajos bizonyítványa, amely szerint Mikszáth Nógrádban nemes-számba ment s annak «tartották fiatal korában is».

«Mixadt» (így írta a család ezelőtt nevét) Dániel pecsétje csakugyan megvan a nógrádmegyei levéltárban egy 1780-ban tőle kiállított anyakönyvi kivonaton. (N. 1. 12.) Csakugyan rajta van az ötágú korona, nevének kezdőbetűjével. Ez azonban épen nem bizonyítja nemességét. Az akkori szokás szerint a hivatalt viselt emberek, így a papok is személyökre nézve bizonyos korlátozással nemesi jogokkal is bírtak: a papok például majdnem mindnyájan ötágú koronás pecsétet használtak nevének kezdőbetűivel, noha igen sokról tudják, hogy nem voltak nemes emberek. Címert azonban nem is viselhettek. Mixadt Dániel pecsétjén nincsen címer, de van béke-galamb, csillag és pásztorbot, egyházi hivatalának jelvényei. Hát ezt senki sem nevezheti el címeres pecsétnek.

A Mixadt-család nincs meg az 1754-iki nemesi összeírásban, pedig akkor országosan elrendelték az összes nemes emberek felírását. Ez időtájban élt az említett lónyabányai papnak Sámuel nevű apja, aki maga is nógrádmegyei turapolyai pap volt. Nemes paptársai mind belekerültek az összeírásba, de ő maga nem kerülhetett be, mert nem volt nemes ember. Nógrád megyében 1841-ben hivatalosan szintén összeírták a megye rendeletéből a nemeseket. Mikszáth atyja és nagyatyja mint adófizető polgárok ez időben ott laktak. Ha csak valami kis bizonyítékuk is lett volna, okvetetlenül megpróbálták volna nemességök igazolását, mint azt mások is megtették. !Meg kellett volna tenniök már a saját érdekében is, hogy adót ne fizessenek. Nem tették, mert nem tehették. Ez olyan világos, hogy vitatkozni sem lehet rajta. Természetesen e nemesi összeírásokba belekerültek a nemesi iparosok és földművesek is, így Mikszáth apjának sógora és mészáros-társa, Passuth Mihály. Mellékesen megjegyezzve Mikszáth atyja, János, mészáros és kocsmáros volt, ezt főlöseges tagadni.

A nógrádmegyei levéltár VI. 1839. 12. okirata szerint ő a «tekintetes ebeczki uraság árendása, mészárosa és kocsmárosa». Az is kiviláglik az olaváló írásokból, hogy a költő családja valóságos mészáros-család volt, vérrokonai csaknem mindnyájan ezt az ipart űzték s Mikszáth atyja Szklabonyán is ezt a mesterséget folytatta. Ezt bizonyítja 1839. évi november 12-én kelt s a megyéhez beadott folyamodványa is. Ebben Zsuzsánna testvére, András fiát a maga gyámsága alá kéri, hogy mészárosnak kitaníthassa, mert addig julászbajtároskodott. Szklabonyán a templom és kovácsműhely között volt kocsmája és mészárszéke. Ebből is látszik, hogy jó iparos volt, forgalmas helyet kereset üzletének, csak mikor jobb módra tett szert, költözött abba a faluvégi kis szalmafedelű házba, amely emléktáblával van megjelölve s ahol most egyik rokona, Veres Therézia lakik. Mindezeknek az igazságoknak elmondása semmit sem von le Mikszáth nevének és nagyságának dicsőségéből. Kegyeletsértésről emiatt szó sem lehet.

De már édesanyja Veres Mária igazán nemes családból származott. Ők Ebeczken laktak, de a család Hont megyéből származott át. Nemeslevelőket 1659. évi augusztus 17-ikén Pozsonyban I. Lipót adományozta nekik. Egy darabig Disznóyagnak írták magokat (Disznóy antea Veres). A család vitézlő, nemesi rend volt. Disznóy Gáspár Buda ostromában részt vett, Ferenc széchenyi alkapitány volt, György és János a kuruc világban Rákóczi törhetetlen hívei voltak. De ez a Veres-család nem egy a sopronmegyei régi donációs családdal, aki «*Farádi Veres*»-nek írta magát. Mikszáth erre a családra gondolt, mikor anyját «*Farádi Veres Máriának*» gondolta. A régi rendi alkotmány mértéke szerint, ha már ezzel akarják mérni származását, ami csakugyan líabavalóság volna, mint nemes anyjától született sarjadéknak «*agilis*» címezés járt volna.

Thallóczy Lajos kiváló történetírónak levelében nyilvánított véleménye eszerint jóhiszemű tévedés s arról is tanuskodik, hogy nem ismeri jól a nógrádi körülményeket. Ott se a Mikszáth-családot, se Mikszáthot magát nem tartották nemesnek. Világosan emlékszem reá, hogy Gracza György volt fővárosi hírlapszerkesztő valóságos hévvel fejtegette előttem, hogy Mikszáthék sohasem voltak nemesek. Ő pedig igen jól ismerte a nógrádi családok származását. Én azonban azt tartottam természetesnek, hogy Mikszáth jobban tudja a maga családja körülményeit. Manapság más a véleményem s a közlött adatok alapján nekem is az igazsághoz kell szegődnöm. Azt hiszem, másoknak is.

GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ.